

BİR HALK SAĞLIĞI SORUNU OLARAK ÇOCUKLARA YÖNELİK ŞİDDET: GAZETE HABERLERİ ÜZERİNDEN BİR ARAŞTIRMA*

Cuma ÇAKMAK**

Haşim ÇAPAR***

Murat KONCA****

Cahit KORKU*****

Öz

Çocuklara yönelik şiddet, tüm toplumlarda görülen bir halk sağlığı sorunudur. Alınan önlemlerin yetersizliği nedeniyle şiddet olgusu tüm toplumları etkilemeye devam etmektedir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de 2015-2017 yılları arasında çocuklara yönelik gerçekleştirilen şiddeti, tirajı yüksek üç ulusal gazetede haberler üzerinden ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla, konuyla ilgili haberler araştırılmış ve haberlere içerik analizi yapılmıştır. Elde edilen veriler daha sonra SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 23.0 paket programına aktararak tanımlayıcı istatistikler elde edilmiştir. Araştırmaya göre, şiddete maruz kalan çocukların yaş ortalaması ve standart sapması $11,64 \pm 4,37$ ’dir. Kızlar erkeklere kıyasla şiddete daha fazla maruz kalmaktadır. Şiddetin türü açısından çoğunlukla cinsel şiddetin ortaya çıktığı ve şiddetin büyük bir çoğunlukla erkekler tarafından uygulandığı görülmüştür. Şiddet sonucunda, çocukların fiziksel ve ruhsal sağlığının bozulduğu, şiddete bağlı ölümlerin ortaya çıktığı ve intihar vakalarının yaşandığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak, bir halk sağlığı problemi olan şiddetin en aza indirilmesi için önlemlerin artırılması gerekir.

Anahtar Kelimeler: *Halk Sağlığı, Çocuğa Yönelik Şiddet, Fiziksel Şiddet, Cinsel Şiddet.*

VIOLENCE AGAINST CHILDREN AS A PUBLIC HEALTH PROBLEM: A RESEARCH ON NEWS ARTICLES

Abstract

Violence against children is a public health problem seen in all societies. Due to the inadequate measures taken, violence continues to affect all societies. The aim of this study is to reveal the violence against children in Turkey between 2015-2017 through the circulation of three national newspapers. For this purpose, news related to the topic was searched and content analysis was realized on the news. The obtained data were then transferred to the SPSS program and descriptive statistics were obtained. According to the findings, the mean age and standard deviation of children exposed to violence is $11,64 \pm 4,37$. Girls are more exposed to violence than boys. In terms of the type of violence, it has been seen that cases of sexual violence have arisen and violence has been practiced by the majority of men. As a result of the violence, the physical and mental health of the children deteriorated, violence-related deaths occurred, and suicide incidents were experienced. As a result, measures need to be increased to reduce the severity of this public health problem.

Keywords: *Public Health, Violence Against Children, Physical Violence, Sexual Violence.*

* 2. Uluslararası Kadın Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Kongresinde Sözel Bildiri Olarak Sunulmuştur.

** Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Sağlık Yönetimi Bölümü, cumacakmak@hacettepe.edu.tr

*** Arş. Gör., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi S.B.F. Sağlık Yönetimi Bölümü, hasim.capar@izu.edu.tr

**** Uz. Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Sağlık Yönetimi Bölümü, murat.konca@hacettepe.edu.tr

***** Uz. Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Sağlık Yönetimi Bölümü, cahitkorku@hacettepe.edu.tr

GİRİŞ

Şiddet, bireyin yaşamında ciddi olumsuz sonuçları olan toplumsal bir sorundur. Aynı zamanda bir sağlık sorunu olan şiddet, Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) odak konularından birisidir (McDonald, 2000: 1). Şiddet, her yaştaki bireyi etkilemekle birlikte, gelişme sürecinde olmalarından ötürü çocukları daha fazla etkilemektedir. Çocuklara yönelik şiddet önemi nedeniyle de uluslararası sözleşmelere konu olmuştur.

Çocukların her türlü şiddetten korunması, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve diğer uluslararası insan hakları sözleşmeleri tarafından garanti altına alınan temel bir haktır (United Nations International Children's Emergency Fund-UNICEF, 2014: 6). Dünyada geniş kapsamlı kabul gören Çocuk Hakları Sözleşmesi, taraf devletlere sorumluluklar yüklemiştir (Ganga ve Suputhai, 2007: 50; UNICEF Türkiye Temsilciliği, 2004: 9). Bununla birlikte şiddet; ekonomik, sosyal koşullar, kültür, din veya etnisite ne olursa olsun, hem kısa hem de uzun vadedeki sonuçlarıyla, dünyadaki çocuklar için yaşamın gerçek bir parçası olarak ortada durmaktadır (UNICEF, 2014: 6).

Türkiye 1990 yılında Çocuk Hakları Sözleşmesini (UNICEF, 2013:20), 2010 yılında da Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismarına Karşı Korunması Sözleşmesi'ni imzalamıştır (T.C. Resmi Gazete; 2011/28050). Türkiye, çocuklara yönelik şiddetin önlenmesi için yasal düzenlemeler ve idari tedbirler almaktadır (T.C. Resmi Gazete, 2005/5395; T.C. Resmi Gazete, 2012/28239; T.C. Resmi Gazete, 2012/28431). Ancak tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de çocuklara yönelik şiddet olgusunun varlığı ortadadır ve tümüyle elimine edilmiş değildir.

Çocuklara yönelik şiddetin önlenmesi için şiddet olgusunun araştırılması ve bütün yönleriyle şiddetin nedenlerinin ortaya konulması gerekir. Türkiye'de çocuklara yönelik şiddetle ilgili çalışmalar incelendiğinde, yapılan çalışmaların çoğunlukla literatür taraması şeklinde yapıldığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan araştırmaya dayalı çalışmalar oldukça sınırlıdır. Cankur (2012), ilköğretim öğrencilerinin ev içinde yaşadıkları şiddeti, Üstündağ vd., (2015) ebeveynlerin çocuk istismarına yönelik bilgi düzeylerinin belirlenmesi ve ebeveynlerin bilinçlendirilmesine yönelik çalışmaları mevcuttur. Ancak ulusal anlamda ve tüm yaş grubundaki çocuklara yönelik şiddeti ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle, bu çalışmada yazılı medyada yer alan şiddet haberleri üzerinden çocuklara yönelik şiddet konusu araştırılmıştır.

1. ÇOCUKLARA YÖNELİK ŞİDDET

Çocuğa yönelik kötü muamele ve şiddet, toplumlar için günümüzün önemli halk sağlığı sorunlarından biridir (Theodore vd., 2005: 331; Giardino vd., 2010: 3). DSÖ, 1996 yılında Cenevre'deki toplantısında şiddeti, küresel ölçekte ortaya çıkan bir halk sağlığı problemi olarak ilan etmiştir (WHO 2002: 1). Günümüz toplumlarında, çocuğa yönelik şiddetin ne olduğu ve kavramsal boyutunun nasıl tanımlanacağı konusunda bir fikir birliği mevcut değildir. Çocuğa yönelik şiddeti bazı toplumlar, şiddeti uygulayanın davranışları ile ilişkilendirirken bazı toplumlar ise, şiddet sonucunda ortaya çıkan zarar veya zarar tehdidi ile ilişkilendirmektedir (Runyan ve Zolotor, 2011: 620). Çocuğa yönelik şiddetin kavramsal boyutu ile ilgili en kapsamlı tanımlardan birini DSÖ yapmıştır. DSÖ çocuğa yönelik şiddeti, “çocuk sağlığını, yaşamını devam ettirmesini, gelişimini, haysiyetini etkileyen ya da potansiyel olarak etkileyebilecek her türlü; fiziksel ve/veya duygusal kötü muamele, cinsel taciz, ihmalkâr davranış, ticari veya başka amaçlarla sömürü” şeklinde tanımlamıştır (WHO, 2017).

Şiddetin çocuklar üzerindeki etkisi oldukça büyüktür ve birçok çocuk şiddetten etkilenmektedir. Dünya Sağlık Örgütüne göre, dünyada 15 yaş altında 40 milyon çocuk, sağlık hizmeti veya psikolojik/sosyolojik hizmet gerektiren şiddete maruz kalmaktadır (Runyan ve Zolotor, 2011: 620). Çocukların yaşına ve cinsiyetine bağlı olarak şiddetin türüne maruz kalma olasılığı değişmektedir.

1.1. Çocuklara Yönelik Şiddetin Türleri

Çocuğa yönelik şiddetin sınırlarını keskin çizgilerle belirlemek mümkün olmamakla birlikte, literatürde çocuğa yönelik şiddet bazı açılardan sınıflandırılmaktadır. Literatür incelendiğinde çocuğa yönelik şiddetin çoğunlukla; fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet olarak sınıflandırıldığı görülmektedir. Ancak bu sınıflardan herhangi birine girmemesine rağmen çocuğa yönelik şiddet olarak kabul gören durumlar da mevcuttur. Örneğin, bir çocuğa, sağlık hizmetleri kapsamında gereksiz testlerde, tedavilerde bulunmak veya gereksiz ilaç vermek de bir şiddet türü (tıbbi çocuk istismarı) olarak kabul edilmektedir. Ebeveynlerin çocuklarına ihmalkâr davranışları da bir şiddet türü olarak tanımlanabilmektedir (Whipple ve Richey, 1997: 432). Bunların yanı sıra, çocuğa yönelik şiddetin sınırı zamanla da değişebilmektedir; eskiden toplumlarda çoğunlukla çocuğun eğitiminin bir parçası olarak kabul edilen ve bu yüzden şiddet olarak kabul görmeyen bazı tutum ve davranışların günümüzde çocuğa yönelik

şiddet kapsamında ele alındığı görülmektedir (Roesler, 2011: 586). Günümüzde çocuklara yönelik uygulanan şiddet türleri şunlardır:

1.1.1. Fiziksel Şiddet

Hem ölümcül hem de ölümcül olmayan fiziksel işkence, zalimce ve insanlık dışı fiziksel ceza, zorbalık, taciz gibi bedensel cezaları kapsar (UNICEF, 2014:30).Fiziksel şiddet, tüm yaş gruplarındaki kız ve erkek çocuklarını etkileyen ve tüm sosyoekonomikve etnik gruplarda görülebilen yaygın bir olgu olmakla birlikte bazı risk faktörleri bazı gruplar için ön plana çıkmaktadır. Örneğin, çocuklarda fiziksel şiddete maruz kalma riski yaş ile birlikte artmaktadır. Buna karşın, ölümcül sonuçları olan veya ciddi sakatlıklara sebep olan şiddete maruz kalma riski yaş ile ters orantılıdır (Kellogg, 2007: 1233).Küçük çocuklar, fiziksel şiddetten kaynaklanan ağır yaralanmaya karşı en savunmasız gruptur; ölümcül vakalar genellikle bebekler arasında daha yaygındır (UNICEF, 2014:30).

1.1.2. Duygusal Şiddet

Duygusal yada psikolojik istismar olarak da adlandırılır (Englander, 2003: 22). Bu şiddet türü, korkutma, tehdit etme, sömürme, reddetme, yalıtma, göz ardı etme, hakaret etme, küçük veya gülünç duruma düşürme şeklindeki fiilleri kapsar. Çocuğun duygusal tepki vermesini reddetmek, sağlık veya eğitim ihtiyaçlarını ihmâl etmek, bir çocuğu ev içi şiddete maruz bırakmak ve psikolojik zorbalık da psikolojik şiddet olarak sınıflandırılmaktadır. Çocuklara yönelik psikolojik şiddet en çok, yakın ilişki içinde olduğu ya da himayesi altında olduğu kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu konuyla ilgili olarak, ebeveynler ve bakıcılar sıklıkla suçlular arasında gösterilmektedir. Bir çocuğun yaralanmasına neden olan fiziksel şiddetten farklı olarak psikolojik şiddeti ve failini tespit etmek oldukça güçtür. Araştırmalar, çocukların duygusal istismara maruz kalmasının, depresyon, kaygı, travma sonrası stres bozukluğu, düşük benlik saygısı, kişilerden izolasyon ve kişilere karşı yabancılaşma, bir kişiye bağlanmada zorluk gibi yetişkinliğe kadar devam edebilen uzun vadeli etkilere sahip olduğunu göstermiştir (UNICEF, 2014:58).

1.1.3. Cinsel Şiddet

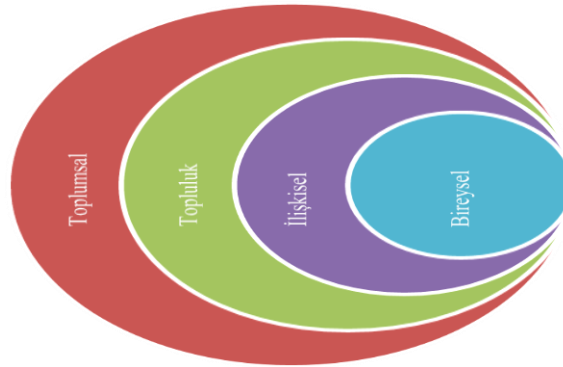
Çocuk hakları ihlallerinin en rahatsız edici unsurlarından biridir. Sıklıkla diğer şiddet biçimleriyle birlikte ortaya çıkan cinsel şiddet eylemleri, doğrudan fiziksel temasın dışında cinsel dil ve imajları da içermektedir (UNICEF, 2014:60). DSÖ'nün tahminlerine göre çocuğa yönelik cinsel şiddetin ortalama prevalansı, kız çocukları için %25 ve erkek çocukları için %8 civarında olup bu oranlar, araştırmanın yapıldığı nüfusa ve kullanılan tanımlara bağlı olarak

değişmektedir (Aloa ve Molojwane, 2008:12). Zamana ve topluma göre değişmekle birlikte 7-13 yaş arası çocuklar, cinsel istismar açısından en riskli gruplardır (Finkelhor, 1994: 48). Bununla birlikte, cinsel istismarın açığa çıkarılması konusu oldukça zorlu bir konudur, hatta çoğu cinsel istismar vakası gizli kalmakta; sadece mağdur ve faili tarafından bilinmektedir (Runyan ve Zolotor, 2011: 622). Çocuğa yönelik cinsel istismar sonucunda çocukta, fizyolojik rahatsızlıkların dışında; genel anksiyete bozukluk, panik bozukluk, fobiler, travma sonrası stres bozukluğu ve madde bağımlılığı gibi problemlerin ortaya çıktığı görülmektedir (Molnar vd.,2001: 753; WHO, 2006:11).

2. ŞİDDETİN ORTAYA ÇIKMASINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER

Halk sağlığı açısından, şiddeti önlemeye yönelik etkin politikaların uygulamaya konulabilmesi için, şiddeti ortaya çıkaran koşullara dikkat edilmesi (Mercy, 1993:8) ve risk faktörlerinin ortaya konulması gerekir (Finkelhor, 1994: 48). DSÖ şiddete ilişkin risk faktörlerini Ekolojik Model Yaklaşımı çerçevesinde açıklamıştır (WHO,2002: 9). Bu model Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Şiddeti Açıklamada Ekolojik Model

Kaynak: World Health Organization, 2002: 9.

Bu modele göre şiddetin birinci basamağında bireysel faktörler bulunmaktadır. Buna göre, bireyin biyolojik ve kişisel özellikleri şiddet eyleminin mağduru veya faili olmasında belirleyicidir. Demografik özellikler (yaş, eğitim, cinsiyet), psikolojik veya kişilik bozuklukları, madde bağımlılığı ve agresif davranış öyküsü ya da tacize uğrama geçmişinin olup olmaması, bu faktörler arasında yer almaktadır. İkinci basamağında bireyin yakın

çevresiyle kurduğu ilişki gelmektedir. Bunlar aile, akraba, arkadaş veya iş arkadaşları vb. olabilmektedir. Üçüncü basamak, sosyal ilişkilerin ortaya çıktığı okullar, işyerleri ve mahalle gibi yerleri kapsama alır ve şiddet riskini artırma ihtimali olan bu yerlerin özelliklerini belirlemeye çalışır. Bu seviyedeki risk faktörleri şunlardır: Alanda hareketlilik (örneğin, bir mahalledeki kişilerin uzun süre kalma eğilimindedir mi yoksa sürekli bir sirkülasyon var mı?), nüfus yoğunluğu, yüksek düzeyde işsizlik veya uyuşturucu ticaretinin varlığı, vs. Dördüncü basamak şiddetin teşvik edildiği veya engellendiği bir iklim yaratmaya yardımcı olan geniş toplumsal faktörleri incelemektedir. Bu faktörlere, silaha ulaşabilme kolaylığı, toplumsal ve kültürel normlar dâhildir. Bu tür normlar, çocuk refahı karşısında ebeveyn haklarına öncelik veren, intiharı önlenabilir olmaktan çok bireysel tercih meselesi olarak kabul edilen, kadın ve çocuklar üzerinde erkek egemenliğini sağlayan vb. normların varlığıdır. Daha geniş toplumsal faktörler arasında, toplumdaki gruplar arasında ekonomik veya sosyal eşitsizliklerin devam etmesine yardımcı olan sağlık, ekonomik, eğitim ve sosyal politikalar da bulunmaktadır (WHO,2002: 9).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Çocuğa yönelik şiddetin ortaya çıkarılması şiddet eylemlerinin saklı kalmasından ötürü zordur. Bu alanda yapılan birçok akademik çalışma verileri, sosyal hizmet raporlarına ya da adli makamların raporlarına dayandırmaktadır. Bu iki kaynak dışında, şiddete uğrayan çocuğun bir sağlık kurumuna başvurması sonucu şiddet olayının açığa çıkması da bu alanla ilgili önemli bilgiler sağlayan bir kaynaktır (Runyan ve Zolotor, 2011: 622). Bahsi geçen belgeler dışında medyadan elde edilen bilgiler de araştırmacılara önemli veriler sağlamaktadır.

Bu çalışma, 01.01.2015- 31.07.2017 tarihlerini kapsamaktadır ve tirajı yüksek üç ulusal gazetede (etik kaygılarla, gazete isimleri verilmemiştir) şiddet haberleri ile sınırlandırılmıştır. Bu gazetelerin güncel haber sayfalarına internet üzerinden erişim sağlanarak arama motorlarına “dayak”, “şiddet”, “çocuğa fiziksel şiddet”, “çocuğun cinsel istismarı” gibi anahtar kelimeler girilerek haberlere erişim sağlanmıştır. Anahtar kelimeler ile yapılan tarama sonucunda çok sayıda haber elde edilmiştir. Haberler araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Bazı haberlerin çocuklara yönelik şiddet ile ilgisi olmadığı görülmüş ve bu haberler elenmiştir. Duplikasyonu önlemek için elde edilen haberler karşılaştırılmıştır ve duplike haberler de çıkarılmıştır. Yapılan bu işlemler sonucunda 256 haberin analize uygun olduğu görülmüştür. Haberlerin içerik analizi yapılmıştır. Elde edilen veriler SPSS

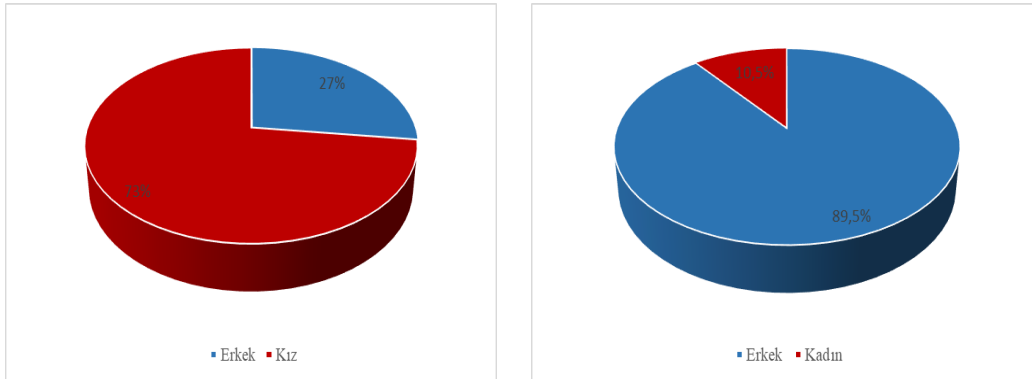
(Statistical Package for the Social Sciences) 23.0 paket programı ile analiz edilmiş ve tanımlayıcı tipteki istatistikler elde edilmiştir. Tanımlayıcı tipteki istatistikler var olan durumun bir fotoğrafını çekmeye yöneliktir. Araştırmanın kısıtlılıklarını, resmi verilere ulaşma güçlüğü, şiddet olaylarının büyük bir çoğunluğunun saklı kalması, toplumun şiddete bakış açısı dolayısıyla bazı şiddet olaylarının haber değeri taşımaması nedeniyle medyada yer almaması oluşturmaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın sonuçları, ortaya ulusal/bütüncül bir resim koyamayabilir.

4. BULGULAR

Yapılan araştırmada bu çalışmanın kapsamına giren 256 şiddet vakası tespit edilmiştir. Şiddete maruz kalan çocukların yaş ortalaması ve standart sapması $11,64 \pm 4,37$ 'dir. Şiddet uygulayanların yaş ortalaması ve standart sapması $36,07 \pm 16,46$ 'dır. Şiddeti uygulayanların 229'u (%89,5) erkektir.

Çocukların cinsiyet açısından şiddete maruz kalma durumları Grafik 1'de gösterilmiştir.

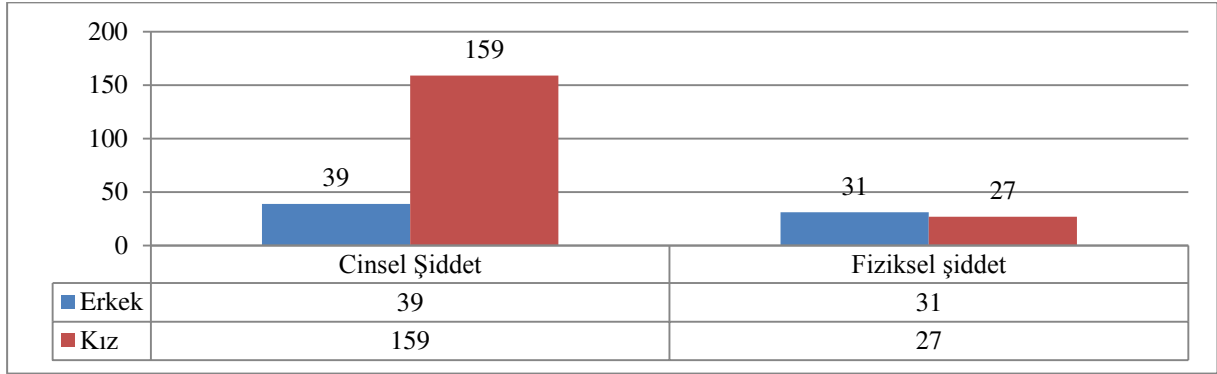
Grafik 1. Şiddete Maruz Kalanlar ve Şiddeti Uygulayanların Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Şiddete maruz kalan çocukların 186'sı (%73) kız çocukları iken şiddeti uygulayanların 229'u (%89,5) erkektir. Ayrıca, şiddet mağduru çocukların 8'inin (%3,1) zihinsel engelli olduğu görülmüştür.

Çocuklara yönelik gerçekleştirilen şiddetin türleri cinsiyet açısından Grafik 2'de gösterilmiştir.

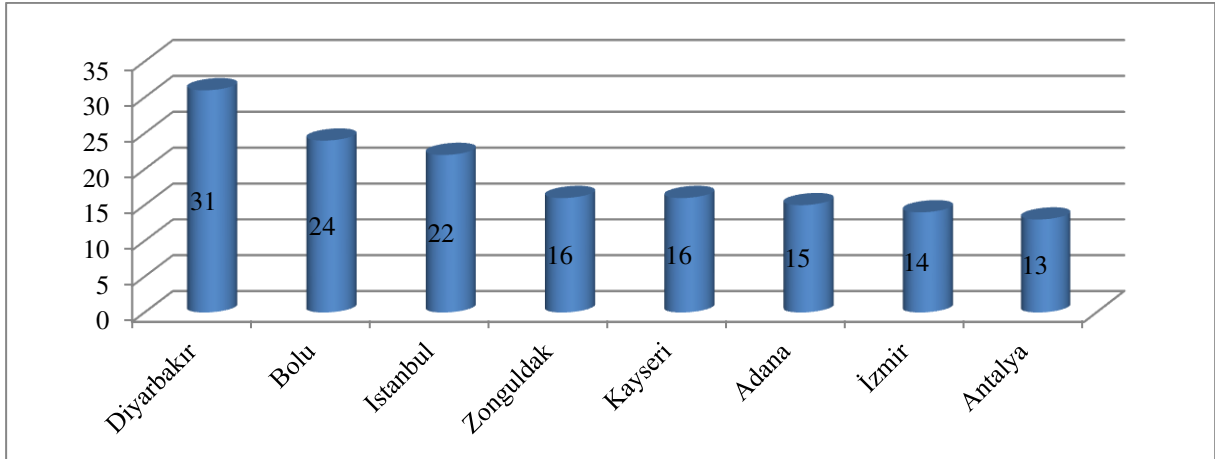
Grafik 2. Mağdurun Cinsiyetine Göre Uygulanan Şiddet Türleri

Çocuklara yönelik gerçekleştirilen şiddetin 198'ini (%77) cinsel şiddet vakaları oluşturmaktadır. Cinsel şiddet vakalarının; cinsel istismar (180), tecavüz (12), cinsel taciz (5) şeklinde haberlerde yer aldığı gözlenmiştir. Fiziksel şiddet ise cinsel şiddete göre oldukça düşüktür. Ancak, cinsel şiddet içerisinde fiziksel şiddetin de görülmesi muhtemeldir. Psikolojik şiddete maruz kalan herhangi bir vakanın haber olarak yer almadığı gözlenmiştir. Fakat psikolojik şiddetin her iki şiddet türüyle birlikte ortaya çıkabileceği kabul gören bir gerçektir.

Şiddet vakaları gerçekleştirildiği iller bakımından araştırılmıştır. Şiddet vakalarının en sık görüldüğü ilk 8 il Grafik 3'te gösterilmiştir.

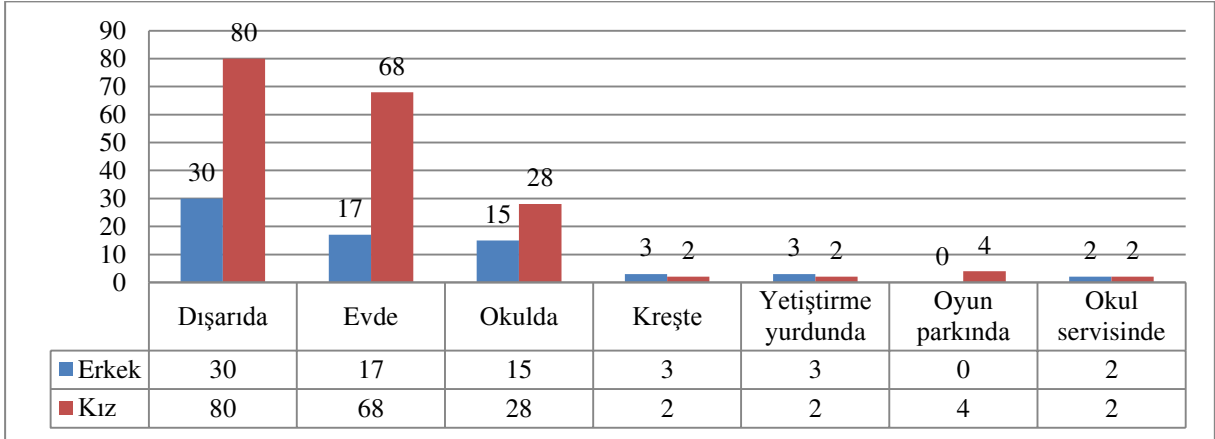
Grafik 3. Şiddet Eyleminin Gerçekleştiği İller

Araştırmada toplamda 53 ildeki şiddet vakaları haberlerde yer almıştır. Ancak yukarıdaki grafikte ilk 8 il yer almaktadır. Şiddet vakalarının en çok görüldüğü illerin genel toplam içindeki oranı sırasıyla; Diyarbakır % 12,10, Bolu %9,37, İstanbul % 8,53, Zonguldak %6,25, Kayseri %6,25, Adana %5,85, İzmir %5,46 ve Antalya %5,27 olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada şiddetin gerçekleştirildiği mekan araştırılmıştır. Şiddete maruz kalan kişinin cinsiyetine göre şiddetin gerçekleştirildiği mekan Grafik 4'te gösterilmiştir.

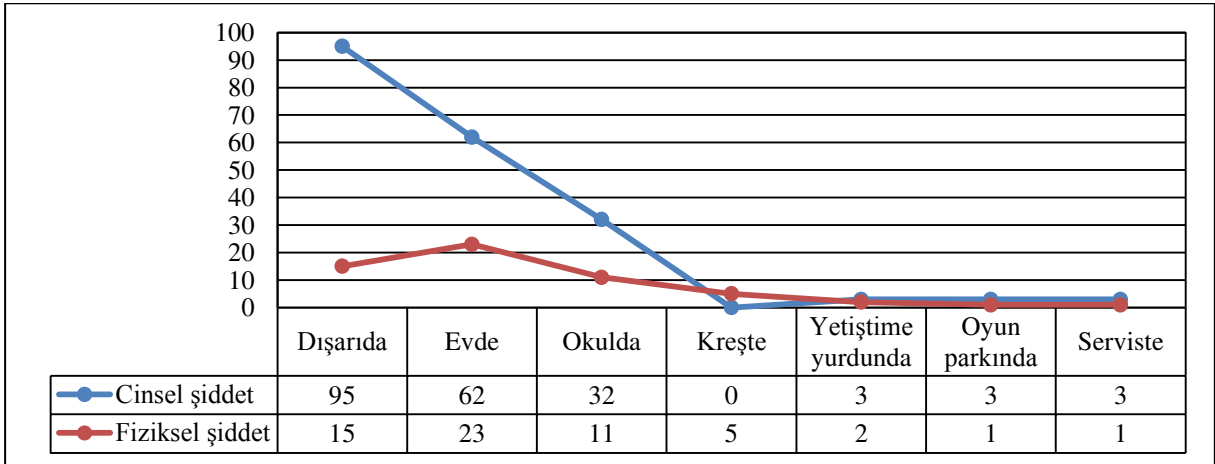
Grafik 4. Mağdurun Cinsiyetine Göre Şiddetin Gerçekleştiği Mekân

Çocuklara yönelik gerçekleştirilen şiddetin en çok 110 (%42,7)vaka ile fiziksel mekânın dışında, ikinci sırada ise 85 (%33,20) vaka ile evde gerçekleştiği tespit edilmiştir. Kreşte, okul servisinde ve yetiştirme yurdunda cinsiyet açısından şiddet oldukça yakındır. Dışarıda, evde, okulda ve oyun parkında kızlar erkeklere oranla daha fazla şiddete maruz kalmıştır.

Uygulanan şiddet türüne göre şiddetin gerçekleştiği mekâna ilişkin bilgiler Grafik 5'te sunulmuştur.

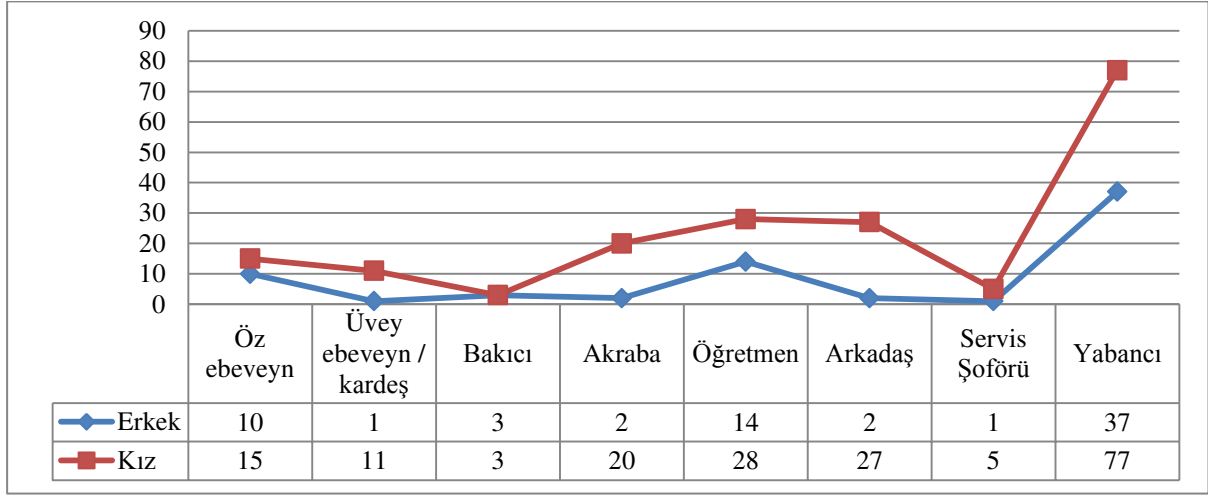
Grafik 5. Şiddet Türüne Göre Şiddetin Gerçekleştiği Mekân

Buna göre, şiddet vakaları en çok dışarıda, evde ve okulda görülmüştür. Kreşte, yetiştirme yurdunda (sevgi evleri) ve serviste görülen şiddet vakalarının görece düşük olması, söz konusu mekânların denetlenen, kamuya açık ve çocukların bir kısmı tarafından kullanılmış olmasıyla açıklanabilir. Bununla birlikte, cinsel şiddet vakaları fiziksel şiddet vakalarına nazaran; dışarıda, evde ve okulda daha fazla görülmüştür.

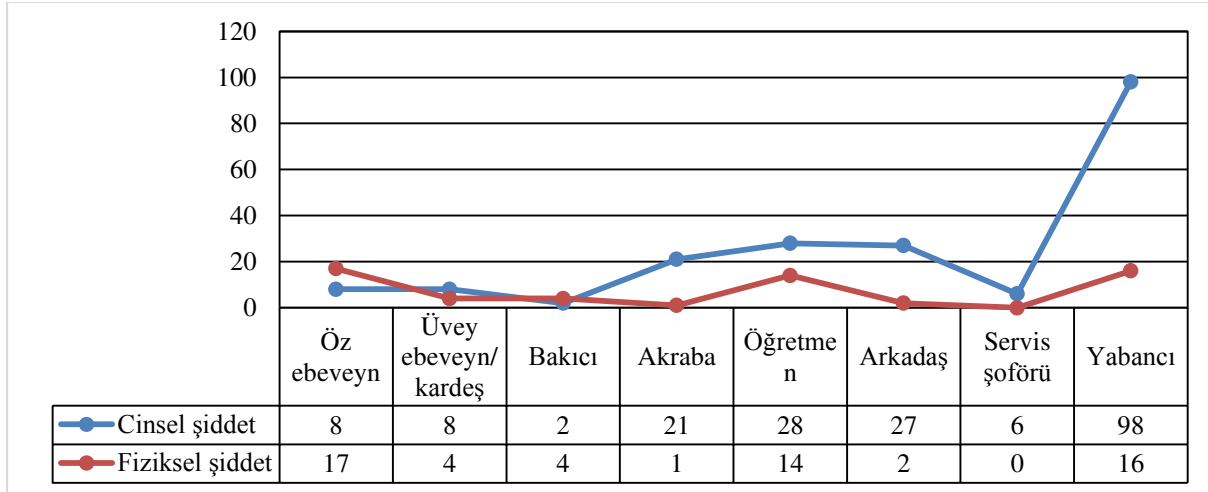
Çalışmada şiddeti uygulayanların yakınlık dereceleri araştırılmıştır. Mağdurun cinsiyetine göre şiddetin failinin yakınlığı Grafik 6'da gösterilmiştir.

Grafik 6. Mağdurun Cinsiyetine Göre Şiddeti Uygulayanın Yakınlığı

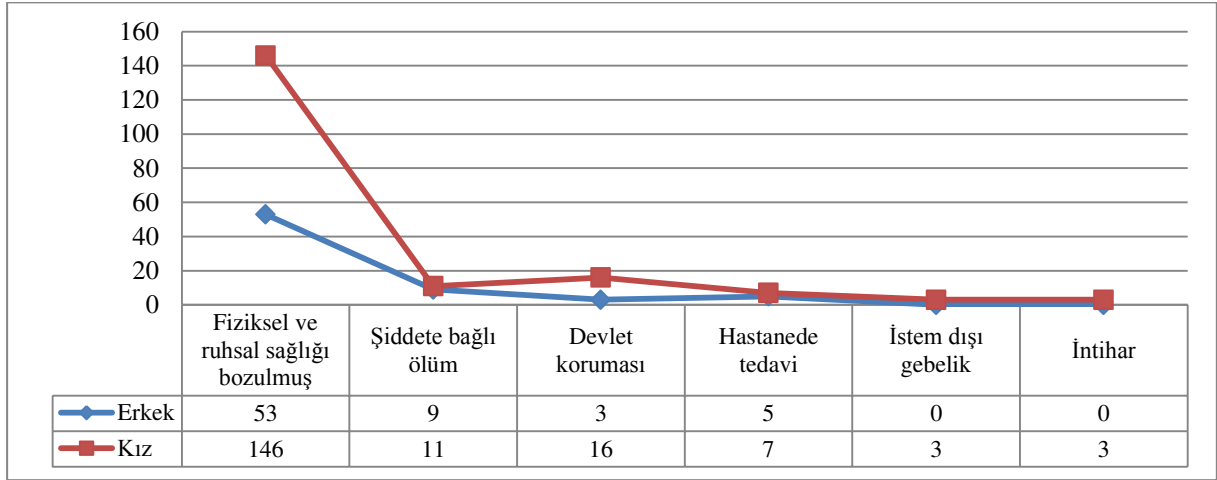
Şiddeti uygulayanlar; öz anne-baba (%9,77), üvey anne-baba ve üvey kardeş (%3,13), bakıcı (%2,34), akraba (%10,16), öğretmen (%16,41), arkadaş (%11,33), servis şoförü (%2,34) ve diğer kişilerdir (%44,53). Görüldüğü üzere yakın çevrenin kümülatif toplamı (%55,47), şiddet eylemlerini gerçekleştirenlerin çoğunlukla çocukların yakın çevresi olduğunu göstermektedir. Şiddet türüne göre şiddeti uygulayanın yakınlığı ile ilgili bilgiler Grafik 7’de sunulmaktadır.

Grafik 7. Şiddet Türüne Göre Şiddeti Uygulayanın Yakınlığı

Grafik 7’de görüldüğü üzere, cinsel şiddet en fazla yabancılar tarafından uygulanmakta iken fiziksel şiddet daha çok, öz ebeveynler, yabancılar ve öğretmenler tarafından uygulanmıştır. Mağdurun cinsiyetine göre mağdurun durumu Grafik 8’de gösterilmiştir.

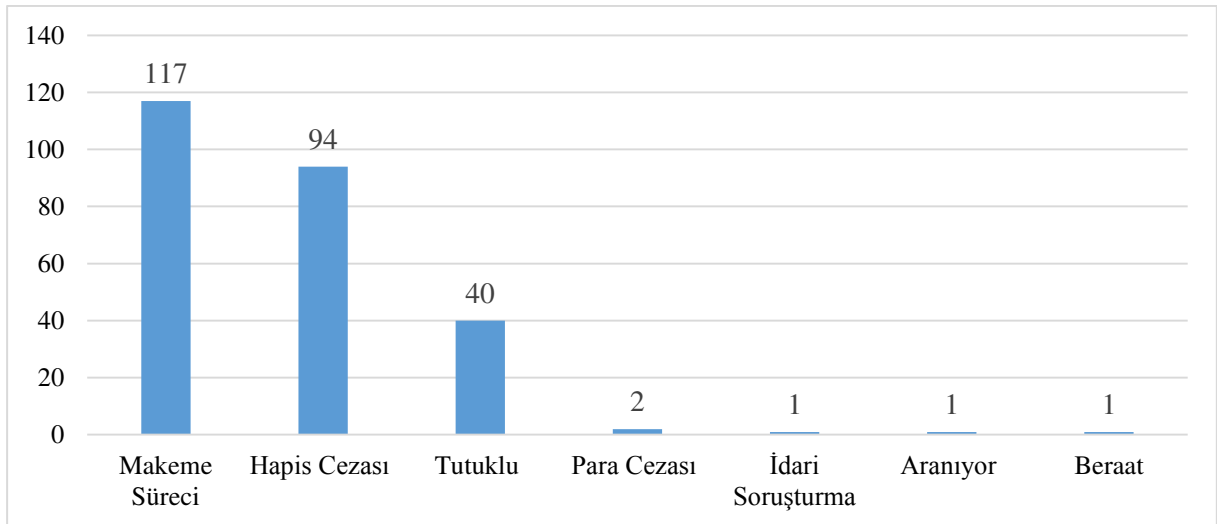
Grafik 8. Mağdurun Cinsiyetine Göre Şiddet Sonrası Durumu

Grafik 8'e bakıldığında, şiddet eylemi sonrasında çocukların; fiziksel ve ruhsal sağlıklarının bozulduğu (%77,7), şiddete bağlı ölüm vakalarının ortaya çıktığı (%7,8), devlet koruması altına alındığı (%7,4), hastanede tedavi edildiği (%4,7), istem dışı gebe kaldığı (%1,2) ve intihar ettiği (%1,2) görülmektedir. Diğer taraftan; ölüm, devlet koruması ve hastanede tedavi altına alınma, istem dışı gebelik ve intihar da aynı zamanda, fiziksel ve ruhsal sağlığın bozulması durumu ile ilişkilendirilebilir. Bu nedenle içerik analizi kapsamında, haberde ön plana çıktığı şekli ile analiz edilmiştir.

Çocuklara yönelik şiddet eylemini gerçekleştirenlere yönelik yapılan adli ve idari işlemler Grafik 9'da gösterilmiştir.

Grafik 9. Şiddet Eylemini Gerçekleştirenin Durumu

Şiddet eylemini gerçekleştiren kişilere yönelik yapılan hukuki işlemlere bakıldığında; 117 (%45,7) vakanın mahkeme sürecinde olduğu, 94 kişiye (%36,7) hapis cezası verildiği, 40

kişinin (%15,6)tutuklandığı, 2 kişinin (%0,8)para cezası aldığı, 1 kişinin (%0,4)arandığı, 1 kişinin (%0,4)beraat ettiği ve 1 kişi (%0,4) hakkında idari soruşturma açıldığı görülmüştür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çocuklara yönelik şiddet, ailelerin ve çocukların karşı karşıya kaldıkları; tıbbi, gelişimsel, psikososyal ve yasal sonuçları olan önemli bir halk sağlığı olayıdır (Giardino vd., 2010: 3). Çocuklara yönelik şiddet, çocukların yaşamı ve sağlıklı bir şekilde gelişimine ciddi zararlar vermektedir. Bu konunun birçok açıdan ele alınması, bu sorunların çözülmesine veya en azından şiddetin azaltılmasına yardımcı olabilir. Bu nedenle tanımlayıcı nitelikteki bu çalışmayla bir resim ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada; çocuklara yönelik şiddet, şiddetinsıklığı, şiddetin türü, mağdurun cinsiyeti ve yaşı, şiddet eyleminin gerçekleştiği mekân, vb. açılardan incelenmiştir.

Bu çalışma sonucunda, kızların erkeklere oranla yaklaşık 4 kat daha fazla cinsel şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. UNICEF'e (2014) göre ülkeler arasında oranlar değişmekle birlikte kızlar erkeklere oranla cinsel şiddete 2,5 kat daha fazla maruz kalmaktadır. Bu çalışmanın bulgularına göre, kız ve erkeklerin fiziksel şiddete maruz kalma oranı birbirine oldukça yakındır. UNICEF'e (2014) göre de fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalınması bakımından kızlar ve erkekler arasında bir farklılık ortaya çıkmamaktadır. Bu bağlamda, çalışma bulgularının literatür ile uyumlu olduğu görülmektedir. Dikkat edilmesi gereken husus, genel olarak tüm çocukları şiddete karşı korumak gerektiğidir fakat kızların erkeklere oranla daha fazla şiddete maruz kalması vemağduriyet yaşaması, kızların şiddete maruz kalmalarını önlemeye yönelik tedbirlerin biraz daha sıkı alınmasını gerektirmektedir.

Bu çalışmada, her ne kadar cinsel şiddet haberlerde ilk sırayı almış olsa da fiziksel şiddet ve psikolojik şiddetin çeşitli nedenlerle haberlere konu olamayabileceği, fakat toplumda sık görülebilen, önemsenmeyen bir vaka olduğu da bir gerçektir. Theodore vd.'nin (2005) yaptığı çalışmaya göre cinsel şiddetin toplumdaki insidansı resmi rakamların yaklaşık 15 katı iken, fiziksel şiddet resmi rakamların yaklaşık 40 katı kadardır. Dolayısıyla, görülmeyen, önemsenmeyen şiddet türlerinden olan fiziksel ve psikolojik şiddet türlerine aslında toplumda sıklıkla karşılaşılmaktadır fakat üstünün çeşitli sebeplerle kapatıldığı bilinmesinde fayda vardır. Her ne kadar cinsel şiddet çoğunlukla kız çocuklarına yönelik gerçekleştirilmiş olsa da diğer şiddet türlerine maruz kalmaları açısından herhangi bir farklılık olmaması nedeniyle, alınacak önlemler tüm çocuklara yönelik olmalıdır.

Çocuklara yönelik şiddet konusunda önem atfedilmesi gereken alanlardan biri de çocuğun engellilik durumudur, özellikle zihinsel engelli çocuklara yönelik şiddetin de varlığı bu çalışma kapsamında ortaya konmuştur. Zihinsel engelli çocuklara yönelik şiddetin varlığı nedeniyle, özel gereksinimi olan çocukların korunması ve bu çocuklara da ayrı bir önem verilmesi gerekmektedir. Çünkü bu çocuklar diğer çocuklar kadar korumasız oldukları gibi engelli olmalarının verdiği handikap ile olayları anlayamamaları, iyi ve kötüyü ayırt edememeleri ve yabancıların art niyetlerini fark edememeleri bu çocukların şiddet mağduru olmalarını daha da kolaylaştırmaktadır. Bu çalışma kapsamında az sayıda olsa da zihinsel engelli çocuklara yönelik de şiddet eylemlerinin gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır. Ancak, bu çocuklara yönelik gerçekleştirilen şiddetin diğer çocuklara yönelik gerçekleştirilen şiddete göre daha fazla gizli kalabileceği düşünüldüğünden bu konunun daha da önemli olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada bazı illerde, diğer illere göre daha fazla sayıda çocuklara yönelik şiddet eyleminin gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır. Kellogg (2007) yapmış olduğu çalışmada, sosyo-ekonomik yapı ile şiddet arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymuş, şiddetin nedenlerinden birinin sosyo-ekonomik yapı olabileceğini iddia etmiştir. Şiddetin çeşitli nedenlerinin olmasına rağmen bir nedeninin de sosyo-ekonomik yapıya atfedilebileceği ifade edilebilir. Nitekim Kalkınma Bakanlığının 2011 yılı illerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi sıralaması (SEGE 2011) raporuna göre, Diyarbakır sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 81 il arasında 67. sırada yer almakta ve gelişmişlik endeks değeri-1,0014' tür. Endeks değerinin -1 den düşük olması o ilin düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olduğu göstermektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2011: 50-51). Grafik 3' te de görüldüğü üzere şiddet vakası en çok Diyarbakır'da yaşanmıştır. Bu bulgu şiddetin sosyo-ekonomik yapıyla alakalı olabileceğini ortaya koymaktadır. Sosyo-ekonomik yapı, şiddetle ilintili bir faktördür lakin başka faktörlerin(örneğin, göç) varlığının olduğu da unutulmamalıdır zira bu çalışma kapsamında en çok şiddet vakasının yaşandığı ilk on il arasında yer alan diğer iller açısından farklı nedenlerden bahsetmek mümkündür. Diğer illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri orta ve yüksek düzeydedir. Bu bağlamda, İstanbul gibi metropol bir kentin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi yüksek olmasına rağmen şiddet vakalarının ortaya çıktığı görülmektedir. Bir başka örnek vermek gerekirse, Ankara'nın Türkiye'deki ikinci büyük şehri olmasına karşın sıralamada ilk 10 il arasında değildir. Dolayısıyla, sosyo-ekonomik yapı dışında şiddeti etkileyen başka faktörlerin varlığının da olduğu unutulmamalıdır. Şiddet vakalarını önlemeye yönelik çalışmalarda sosyo-ekonomik yapı ile şiddetin belirleyicisi olan

diğer faktörlerin göz önüne alınması daha gerçekçi değerlendirmelerin ortaya çıkması adına yararlı olabilir. Ayrıca sosyo-ekonomik yapıda meydana gelecek düzeltme ve iyileştirmelerin şiddet vakalarını önlemeye yarayacak bir araç olabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda, karar vericilerin politika oluştururken şiddet ve sosyo-ekonomik yapı arasındaki ilişkiyi dikkate alarak karar vermeleri daha isabetli olacaktır.

Çalışmanın bulgularına göre, çocuğa yönelik şiddet vakalarının en çok fiziksel mekânın dışında, kız çocuklarına ve çoğunlukla da yabancılar tarafından gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır. Ancak toplamda şiddetin, çocukların ilişki içinde bulunduğu yakın çevresinden kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle çocukların hem yakınındaki kişilerden hem de yabancı kişilere karşı korunmasına yönelik önlemlerin artırılması ve çocukların bu konuyla ilgili olarak bilinçlendirilmesi gerekir. Örneğin yakın çevrenin şiddet eylemini gerçekleştirmesi durumunda, hukuki olarak bu kişilere karşı bazı yaptırımlarda bulunulabilir. Şiddet eylemini gerçekleştiren kişilere evden uzaklaştırma cezası verilebileceği gibi varsa silahlarının kolluk kuvvetlerine teslim edilmesi, konuttan uzaklaştırılması veya Aile Mahkemesi hâkiminin vereceği diğer tedbirler kolluk kuvvetleri aracılığıyla uygulanabilir (Ankara Barosu Başkanlığı, 2012: 34-35). Fiziksel şiddet eylemi dışında diğer şiddet eylemlerinin ortaya çıkması durumunda Türk Ceza Kanunu'nun öngördüğü tedbirler alınabileceği gibi (mad. 56), hapis cezaları da verilebilir (mad. 102, mad.103, mad. 104, mad.105) hatta gerekirse bu cezaların artırılarak caydırıcılığın ön plana çıkarılması sağlanabilir. Ayrıca, şiddet eylemine maruz kalan çocukların koruma altına alınmaları ve/veya şiddet ile tekrar karşılaşmaları durumunda kendilerini nasıl koruyabilecekleri ve bu durumda hangi mercilere ivedilikle ulaşmaları gerektiği konusunda bilgilendirilmeleri sağlanmalıdır.

Araştırmanın bulgularına göre şiddet eylemleri nedeniyle, çocuğun yaşamını sona erdiren (şiddete bağlı ölüm ve intihar) ve çocukların gelecekteki yaşantısını da etkileyecek (fiziksel ve ruhsal sağlıkların bozulması) çok vahim sonuçlar ortaya çıkmıştır. Osofsky'ya (1999: 36) göre, şiddete maruz kalan çocuklar, aşırı sınırlılık ve olgunlaşmamış davranışlar sergilemekte, uyku bozuklukları, duygusal sıkıntılar, yalnız kalma korkuları, tuvalet eğitimi kazanmada problemler yaşamakta ve konuşma bozuklukları sorunları yaşamaktadırlar. Bu sebeplerden, şiddete maruz kalan çocuksosyal entegrasyonda ciddi sorunlar yaşamakta, okul başarısı düşmekte ve izole bir hayat sürebilmektedir. Netice itibariyle kendisini sosyal hayattan tecrit eden çocuk, bu ağır yükü kaldıramamakta ve kendi canına kıyabilmektedir. Bu noktada gerek aile bireylerine gerek şiddete maruz kalan çocuğa, uzmanlar eşliğinde çocuğun bu durumun üstesinden nasıl gelebileceği konusundade destek verilmelidir.

Haberlerde yer alan vakaların tamamına yakınında failerin yakalandığı görülmektedir. Bu da kolluk hizmetlerinin iyi çalıştığını ve failin adalet önüne çıkarıldığını göstermektedir. Ancak, her ne kadar şiddet sonucunda cezalar verilse de, cezalar sorunu çözmede başarısız kalabilir. Bu nedenle, cezaların caydırıcılığının yanında, toplumda çocukları korumaya yönelik tedbirlere ağırlık verilmelidir. Örnek vermek gerekirse, okullarda çocuklara yönelik şiddet eylemlerinin nasıl önlenebileceğine yönelik eğitimler verilmelidir. Çocukların cinsel saldırı ile karşılaşmaları durumunda ne yapmaları öğretilmelidir (örneğin, cinsel bölgeye dokunan bir yabancı ile karşılaşan çocuğa çığlık atması gerektiği öğretilmelidir), anne- babaların çocuklarını şiddet eylemlerinden korumaları konusunda ne yapmaları gerektiği hususunda eğitimler verilmeli, ailenin şiddet mağduru çocukları varsa sosyal ve psikolojik konular hakkında uzman kişilerden, destek birimlerinden destek almaları sağlanmalıdır. Çocuklarına bakamayacak durumda olan ailelerin çocuklarının devlet koruması altına alınması veya şiddet eyleminin gerçekleştiği yerden başka bir yere taşınmak gibi önlemler çocukların şiddet eylemi ile tekrar karşılaşması konusunda sosyal çevre faktörünü ortadan kaldıracaktır. Şiddet eylemlerinin azaltılması için cezaların daha da çok caydırıcı olabilmesi için hapis cezalarının artırılması gerekir. Ayrıca failin sosyal hayattan tecrit edilmesi veya ömür boyu hapis cezalarının verilmesinin kamuoyunda tartışılması ve çözüm önerisi olarak karar vericilere sunulması gerekir.

Sonuç olarak, çocukların yaşamlarını sona erdiren (şiddete bağlı ölüm ve intihar) ve fiziksel ve ruhsal sağlıklarının bozulmasına neden olan vakalar meydana gelmeye devam etmektedir. Toplumun sağlığını bozan her türde ve her düzeydeki şiddetin önlenmesine katkıda bulunacak bilimsel çalışmaların yapılması ve çocuklara yönelik gerçekleştirilen şiddeti engelleyebilecek daha etkin mekanizmaların uygulanmaya konulması birey sağlığının korunması kadar toplum sağlığının da korunması ve geliştirilmesine yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

Aloa, A.A. ve Molojwane, M.B. (2008) *Childhood Sexual Abuse: The Bostwana Perspectives, İçinde: Child Sexual Abuse: Issues and Challenges*, (Ed.) Smith MJ., New York: Nova Science Publishing.

Ankara Barosu Başkanlığı (2012) *Şiddet Mağduru Kadın ve Çocuklarla İlgili Polis El Kitabı* (2. Baskı), Ankara: Ses Reklamcılık ve Matbaacılık Ltd. Şti.

Cankur S. (2012) *Çocukların Ev İçinde Yaşadıkları Şiddet Araştırması*, İstanbul: Genç Hayat Yayınları.

Englander E.K. (2003) *Understanding Violence. Levrance Erlbaum Associates, Inc. 2nd Edition. London.*

- Finkelhor, D. (1994) "Current Information on the Scope and Nature of Child Sexual Abuse", *The Future of Children*, 4(2): 31-53.
- Ganga R., Suputhai M. (2007) *Children's Right As Basic Humman Right*, Reference Press. New Delhi.
- Giardino, A.P., Lyn, M.A. Ve Giardino, E.R. (2010) *A Practical Guide to the Evaluation of Child Physical Abuse and Neglect*, Springer, Second Edition, London: Finkelhor
- Kellogg, N.D. (2007) "Evaluation Of Suspected Child Physical Abuse", *Pediatrics*, 119(6), s.1232-1241.
- McDonald D. (2000) *Violence as a Public Health Issue. Australian Institute of Criminology*, Australia.
- Mercy J.A., Rosenberg M.L., Powell K.E. , Broome C.V., Roper W.L. (1993) "Public Health Policy For Preventing Violence", *Health Affairs*.
- Molnar, B.E., Buka, S. L., Kessler, R.C. (2001) "Child Sexual Abuse And Subsequent Psychopathology: Results From The National Comorbidity Survey", *American Journal Of Public Health*, 91(5).
- Osofsky, Joy D. (1999) "The Impact of Violence on Children", *The Future of Children*, 9(3), s.33-49.
- Roesler, T.A. (2001) "Medical Child Abuse", içinde: *Child Abuse And Neglect: Diagnosis, Treatment and Evidence*, Ed: Carole, J., Elsevier, Canada.
- Runyan D.K. ve Zolotor A.J. (2011) "International Issues in Child Maltreatment", içinde: *Child Abuse And Neglect: Diagnosis, Treatment and Evidence*, Ed: Carole, J., Elsevier, Canada.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2011) *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE 2011)*. Ankara: Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü.
- T.C. Resmi Gazete (2011) 28050 Sayılı Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi.
- T.C. Resmi Gazete (2012) 28431 Sayılı Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) ile İlgili Başbakanlık Genelgesi (2012/20).
- T.C. Resmi Gazete, (2005) 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu.
- T.C. Resmi Gazete, (2012) 28239 Sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun.
- Theodore A.D., Chang J.J., Runyan D.K., Hunter W.M., Bangdiwala S.I., Agans R. (2005) "Epidemiologic Features of the Physical and Sexual Maltreatment of Children in the Carolinas", *Pediatrics*, 115(3), s.331-337.
- Türk Ceza Kanunu (2004) Kanun Numarası: 5237, Resmi Gazete, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>, Erişim Tarihi: 17.11.2017.
- UNICEF (2007) Çocuklara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması, <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Cocuklara%20Yonelik%20Siddetin%20Ortadan%20Kaldirilmesi.pdf> Erişim Tarihi: 20.09.2017.
- UNICEF (2014) *Hidden In Plain Sight: A Statistical Analysis of Violence Against Children*, Newyork. USA.

UNICEF Türkiye Temsilciliği (2013) *Çocuğa Karşı Şiddetin Göstergelerle İzlenmesi Eğitimi Eğitici El Kitabı*. Ankara: Gülru Höyük Tasarım ve Danışmanlık.

UNICEF Türkiye Temsilciliği, (2004) *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. https://www.unicef.org/turkey/pdf/_cr23.pdf Erişim Tarihi: 20.09.2017.

Üstündağ A., Şenol F. B., Magden D. (2015) "Ebeveynlerin Çocuk İstismarına Yönelik Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi ve Bilinçlendirilmesi", *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1, s.212-227.

Whipple, E.E., Richey C.A. (1997) "Crossing the Line From Physical Discipline to Child Abuse: How Much is too Much?", *Child Abuse & Neglect*, 21(5), s.431-444.

WHO (2002) *World Report on Violence and Health*, Summary. Geneva: World Health Organization.

WHO (2006) *Preventing Child Maltreatment: A Guide To Taking Action And Generating Evidence*. Geneva: World Health Organization.

WHO (2017) "Child Maltreatment", http://www.who.int/topics/child_abuse/en/ (Erişim Tarihi: 20/09/2017).